

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . . . 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od emostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev v seji dne 28. decembra 1910 se bo vršila letošnja

XXIII. glavna skupščina

dne 3., 4. in 5. junija 1911 v Trstu.

Predlogi in referati za glavno skupščino, delegacije in sekcije se morajo prijaviti do 15. aprila 1911 podpisane vodstvu; obenem naj se naznani dotični govornik. Poslane teme razglasimo takoj, ko se nam vpošljejo.

Dosedaj je zglasena tema: Kako deluj moderna šola za telesni razvoj mladine. Vodstvo Zaveze prosi vsa Zavezina društva, da razpravljajo pri svojih zborovanjih o označeni temi, ter prijavijo sprejete resolucije, nasvete in podatke glavnemu referentu tovarišu Ignacij Sijancu, učitelju v Gornjem gradu na Štajerskem.

Tovariše predsednike Zavezinih društev vljudo prosimo, da uvrste v vzpored prihodnjih zborovanj označeno temo, kakor tudi volitev delegatov v smislu § 7., lit. e) Zavezinih pravil.

Na vsakih 10 članov se izvoli en delegat, nepolne desetice se vzamejo za polne. Delegati naj se prijavijo vsaj do 15. maja 1911. Izvolite delegate, ki se bodo glavne skupščine tudi res udeležili, da bo vsako društvo tudi častno zastopano. Volitev delegatov smatrajmo za važno zadevo v naši organizaciji.

Društvene izkaze dobe tovariši predsedniki kmalu v roke. Blagovolite jih izpolniti in prav zanesljivo vrniti do 15. maja t. l., da bo mogel Zavezni tajnik izdelati svoje poročilo.

Tovariše blagajnike Zavezinih društev pa prosimo, da pošljejo Zavezinemu blagajniku letni donesek do 1. maja t. l.

Po soglasnem sklepu lanske delegacije v Rudolfovem se je določil znesek za upravno

leto 1910 in 1911 od vsakega pravega člana 1 K, od vsakega podpornega pa 50 h.

Pozivljamo že zdaj vse narodnonapredno učiteljstvo, da se udeleži letošnje glavne skupščine v najmnogobrojnejšem številu. Narodno napredno učiteljstvo pokaži, da je solidarno v svojem stremjenju, da se ne umakne niti za ped s strogo začrtane poti, ki vodi do željenega cilja. Pokažimo, da nas ne plaši beg neznačajnih koristolovcev v naročje reakcionarnih in nazadnjaških strank, ki stremlje za tem, da privedejo učiteljstvo zopet do farovške sužnosti. Zato čvrst nastop za napredek in razvoj narodnega šolstva in svobodo našega stanu. Vsak zavedni učitelj in zavedna učiteljica naj pohiti letos o binkošti v Trst!

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev“.

Vilbald Rus,
tajnik.

L. Jelenc,
predsednik.

Klerikalni skobci.

— Po lepi Goriški se vlačí čudno našemu meglenu prikazen, ki ob berglah prestavlja svoje polomljene kosti od hiše do hiše in zbuja pomilovanje s svojo prazno malho. Slama, ki ji sili izpod širokega jezuitskega klobuka, daje domnevati, da je sirota pokveka ušla z žitnega polja, koder naj bi odganjala vrabca. V strahu, da ji brezobzirni ptičji rod ne pozoblje še tiste uboge trohice možganov, krevsa po deželi in išče zavetja svoji žalostni eksistenci. Izpod črnih zaplat in krp, ki krijejo njeno značajno preteklost, se zdaj zasvetlika nekaj kakor njen v kri in kožo neizbrisno vžgan monogram: D. K. M. U.

Da, prijatelji, težko je generaliteti brez vojske! Kdor tega ne verjame, naj vpraša Antona Rustjo in Ladislava Likarja. O, bridkejša je njim usoda od usode hudirja, polžjega pastirja, ki ne more naganjati svoje črede, dokler se ta hrani ob lastni tolšči in spi. Rustji in Likarju še nihče spati ne more, ker nikogar nimata. Zato pa tolika žalost, zato tak črn obup! Kaj pomaga firma, ko pa ni nič kredita.

Pa so se domislili pravega. Med goriškim učiteljstvom ne opravijo ničesar. Kar je značajnih naprednih tovarišev in tovarišic, pode izpred praga usiljivo romarico, ker bi jih bilo sram, ko bi jo sprejeli pod svojo streho. Nič ne pomaga milo njeno zdihovanje. Sama samcata živi svoje tožne dni. Zato je pa začela nabogljenska iztezati svoje suhe prste po — mladini. Organizirati hoče pravi lov na učiteljske in pripravniške učence v Podgori. Zakaj se ji ne skomina po pripravniških učencih v Sežani in Tolminu, tega ne pove. Najbrže ji je grozde prekislilo. Njen lovski načrt odkriva:

Okrožnica

vsem članom „Društva krščansko-mislečega učiteljstva“.

Po slovenskih deželah je pričelo živahno gibanje katoliškega učiteljstva. Sosedna Kranjska ima že več let obstoječo „Slomšekovo zvezo“, ki se zlasti v zadnjem času rapidno širi, na Štajerskem so se začeli oglašati hrabri možje, ki zbirajo dobromisleče učitelje pod katoliško zastavo in tudi pri nas imamo lepo število učiteljev, ki stoje na braniku kot nevstrašeni bojevniki za katoliška načela.

Znamenja kažejo, da korakamo boljšim časom nasproti.

V zadnji seji je sklenil odbor D. K. M. U. pričeti z organizacijo katoliških učiteljskih učencev. Društveno delovanje je bilo do sedaj v tem oziru nedostavno. Ne da se tajiti, da bi z dobro organizacijo ohranili marsikaterega učiteljskega na naši strani, ker prihaja v prvi letnik mnogo nepokvarjenih gojencev, ki se nam odtujijo pozneje le vsled škodljivega vpliva starejših tovarišev.

Organizacijsko delo se ima izvršiti po vzorec visokošolskih društev. V Gorici imenuje odbor stalnega, neodvisnega organizatorja, po možnosti kakega jurista. Ime in stanovanje novodošlega dobre-

ga dijaka naznani odbor organizatorju in njegova skrb bo uvesti istega v dijaško organizacijo.

Manjpremožnim dijakom bo priskrbelo društvo brezplačno kosilo, kriviš stroške s prispevki iz društvene blagajne in radodarnimi doneski, bodisi v denarju ali deželnih pridelkih. Pri tem računa društveni odbor zlasti na dobrohotnost in sodelovanje p. t. članov.

Vaše blagorodje je naproseno poslati društvu tajniku prav zanesljivo do 15. avgusta seznam z nami mislečih učiteljskih učencev in učiteljskih učencev, oziroma onih sinov naših somišljenikov, ki vstopijo s prihodnjim šolskim letom na pripravnico v Podgoro in bivajo v kraju Vašega delokroga. Organizacija prične delovati s prihodnjim šolskim letom. Vsa natančnejša pojasnila daje društvu tajnik L. Likar, naduč. v Ozeljanu, p. Šempas. Pismu naj se izvoli pridejati znamka za odgovor.

Društvo krščansko-mislečega učiteljstva.

Ladislav Likar l. r. Anton Rustja l. r.
t. č. tajnik. t. č. predsednik.

Objavljamo to famozno okrožnico, da vsakdo zve, kako se klerikalni skobci lotevajo v sili celo neizkušenih dečkov, ker pri odraslih ne morejo ničesar opraviti. Celo jurista hočejo imeti za stalnega priganjača, da jim bo toliko lažje grešiti proti tisti določbi, ki pravi, da ni uvajati med šolsko mladino politike! O vseh klerikalnih nakanah smo prav dobro poučeni. Z nabranim materialom jih bomo — ko pride čas — tako udarili, da se jim temeljito in za vedno zmešajo njihovi lumparski načrti! Svojim somišljenikom in somišljenicam na Goriškem kličemo: Kar smejo klerikalci, to smete tudi vi! Stojte na straži! Za pravo stanovsko vzgojo naraščaja ste odgovorni vi!

LISTEK.

Dreadnoughti.

Angleško je to ime in izgovarja se dreadnought. Pomen je tej besedi „ne boj se“ ali pa tudi „strašni“, „grozo razširjajoči“.

Saj je tudi res grozno to ime, ne samo za sovraga, ampak še bolj za davkoplačevalce, ki jim prazni itak suhe žepce. To ime se danes tolikokrat pojavlja v dnevnem časopisju, da se mi zdi umestno, podati malo sliko pomena tega imena, opisati nekoliko te moderne morske pošasti. Seveda ne pričakujte strokovnjaške ocene, ampak le nekaj splošnih opomb.

Vsaka bojna mornarica ima dandanes te-le ladje: oklopnice, jedro mornarice, križarke, in sicer oklopne in navadne, ki imajo različna imena, torpedovke, katerih večjim pravijo razdiralci, in manjše, slednjič podmorske čolne. Seveda dobimo v vsakem mornarskem koledarju še druge tipe, kakor topničarke, avize, ladje za polaganje min, ladje za reparature (nekak plavajoči arzenal).

Toda vse te ladje ne prihajajo v pomorski bitki direktno v poštev. Jedro mornarice tvorijo oklopnice. Manjše države kakor Norveška, Danska in podobne se drže pri teh še starega principa varstva obrežja ter grade oklopnice do 6000 ton velikosti, (t. j. ladje, ki izpodrivajo 6000 ton vode). Oborožene so s topovi 24 cm, 15 cm, 10 cm in 7-5 cm kalibra. Za zgled navajam dansko oklopnico „Peder Skram“, najnovejšo 84 m dolgo, 16 m široko, imajočo 3650 ton; oborožena je z 2—24 cm, 4—15 cm, 10—7-5 cm topovi ter nekaterimi manjšimi hitrostrelkami.

Švedska „Oskar II.“ (96 m dolga, 15 m široka) 4270 ton, 2—21 cm, 8—15 cm, 10—7-5 cm topovi in nekaj manjših.

Nizozemska „De Zeven Provinciën“ (102 m dolga, 17-1 m široka) 6525 ton, 2—28, 4—15 cm, 10—7-5 cm, nekaj manjših.

To so takozvani branilci obrežij. Pred premočjo se umikajo ter se bore pod varstvom obrežnih trdojav, defenzivno brodovje. Ponoči izkušajo sovražniku škodovati s torpednimi napadi.

Velevlasti so imele do 1905. leta take-le oklopnice:

Anglija: King Edvard VII. (138 m dolg, 24 m širok, 16.350 ton, oborožen s 4—30-5 cm, 4—23 cm, 10—15 cm, 14—7-6 cm, 14—4-7 cm i. dr. topiči.) Par let prej je bil tip 14.000 ton največji s 4—30-5 cm, 12—14 cm itd.

Francija: Liberte (134 m dolg, 24 m širok, 14.868 ton, 4—30-5 cm, 10—19 cm, 13—6-5 cm itd.)

Nemčija: Deutschland (122 m dolg, 22 m širok, 10.600 ton, 4—24 cm, 14—17 cm itd.)

Avstrija: Erzherzog Karl (119 m dolg, 22 m širok, 10.600 ton, 4—24 cm, 12—19 cm itd.)

Zedinjene države: Louisiana (133 m, 23 m, 16.000 ton, 4—30-5 cm, 8—20 cm, 12—15 cm, i. dr., iz leta 1904—06), Maine iz l. 1901—02 (118 m, 22 m, 12.500 ton z 4—30-5 cm, 16—15 cm in manjšimi topovi.

Zaradi popolnosti navajam še Rusijo in Japan:

Prva je imela „Slavo“ 121 m dolgo, 23 m široko, 13.516 ton, 4—30-5 cm, 12—15 cm, 20—7-5 cm itd. Druga „Mikasa“ 122 m, 23 m, 15.352 ton, 4—30-5 cm, 14—15 cm, 20—7-6 itd.

Seveda so bile ladje po 15.000 ton jako redke, vseh je bilo le 25 do 28. To je bil prehodni tip ladij. To je bil poizkus.

Naša ljubezniva zaveznica onstran Adrije je imela „Roma“ 133 m dolg, 22 m širok, 12.625 ton, 2—30-5 cm, 12—20 cm topovi i. t. d.

Zdaj par besed o oborožitvi. 30-50 m topovi so bili za boj na daljave 6000 do 9000 m, 15, 19 in 20 cm kaliber je imel vse z granatami pokončevati. Pri Čušimi so ravno 15 cm topovi ruske ladje pokončali, ker se je odločitev bila na tri do štiri tisoč metrov.

Za odbijanje napadov torpedovk so služili 7-5 in 7-6 cm topovi.

Toda rusko-japonska vojna je dokazala, da sme upati na zmago v bodočnosti le taka država, ki ima kolikor mogoče velikanske, težko oborožene ladje. Velikega pomena je pri tem brzina. Do sedaj je bila hitrost oklopnice med 15—18 miljami na uro. Ruske ladje, ki so prevozile toliko tisoč milj dolgo pot, niso plule niti 14 milj na uro.

Kaj je to v primeri s 30 miljami torpedovk ali pa 22—23 milj, kolikor so imele brzine križarke.